

ALFTA

Från bondby till industriort

20 generationers utveckling

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD		5
INLEDNING.....	sid	7
FÖRHISTORIA.....	"	8
JORDBRUKSBYGDEN OCH NÄRINGARNA UNDER 1500-1700-TALEN.....	"	9
Begynnande välstånd under 1700-talet.....	"	10
Befolkningsökning under 1700-talet.....	"	12
BEBYGGELSEUTVECKLING OCH NÄRINGAR UNDER 1800-TALET.....	"	14
Skogsavvittring.....	"	14
Laga skifte.....	"	14
Befolkningsökning.....	"	17
Kommunala byggnadsföretag.....	"	18
BYGGNADSTRADITION 1790-1860.....	"	20
1790-1820.....	"	20
1820-50.....	"	21
1850-talet.....	"	22
1860-talet.....	"	24
Varför byggde man dessa storgårdar?.....	"	26
BEBYGGELSEUTVECKLING OCH NÄRINGAR UNDER 1900-TALET.....	"	28
Järnväg till Afta 1899.....	"	29
Centrumbebyggelse för handel.....	"	30
Byggmästare Jonas Holm.....	"	34
Nya affärshus och egnahem under 1910-talet... ..	"	36
Nya industrietableringar.....	"	39
Sociala problem under 1920-30-talen.....	"	40
Inflyttning till tätorten.....	"	42
Kommunalt bostadsbyggande.....	"	44
Nya affärer vid Långgatan.....	"	46
Rivning av äldre bebyggelse men även bev.....	"	46
BEVARANDEOMRÅDE A, Kyrkbyn.....	"	48
BEVARANDEOMRÅDE B, Västanå och Smedvägen.....	"	56
BEVARANDEOMRÅDE C, Born.....	"	59
SÄRSKILT VÄRDEFULLA BYGGNADER.....	"	62
KARTA ÖVER BEVARANDEOMRÅDEN OCH BYGGNADER....	"	64
FÖRTECKNING ÖVER UTVALDA BYGGNADER.....	"	66
KÄLLFÖRTECKNING.....	"	83

FÖRORD

På uppdrag av planeringskontoret i Ovanåkers kommun har Läns-museet i Gävleborgs län under 1988-89 utarbetat ett förslag till kulturvårdsprogram för Alfta. Detta förslag är etapp 2, Alfta tätort, i kommunens kulturvårdsprogram. I och med att detta har antagits har Ovanåkers kommunfullmäktige angivit utgångspunkterna för kulturvårdsfrågornas behandling i tätorterna Edsbyn och Alfta.

Arbetet har utförts av antikvarie Jan Carlsson under en lednings-grupp vid Ovanåkers Kommun.

Arbetet har bedrivits med en helhetssyn där hela miljön och all bebyggelse har studerats. Utifrån ett omfattande arkivmaterial: uppteckningar, kartor, fotografier, tidningsartiklar, intervjuer och litteratur har samhällets framväxt och utveckling beskrivits. Med denna samlade kunskap om den befintliga bebyggelsens värde och dess historia har förslag till avgränsning av kulturvårds-områden lämnats. Ett urval har skett av byggnader med större värde ur kulturminnesvårdssynpunkt.

Kulturvårdsprogrammet antogs av Ovanåkers Kommunfullmäktige den 24 April 1989 (§ 31).

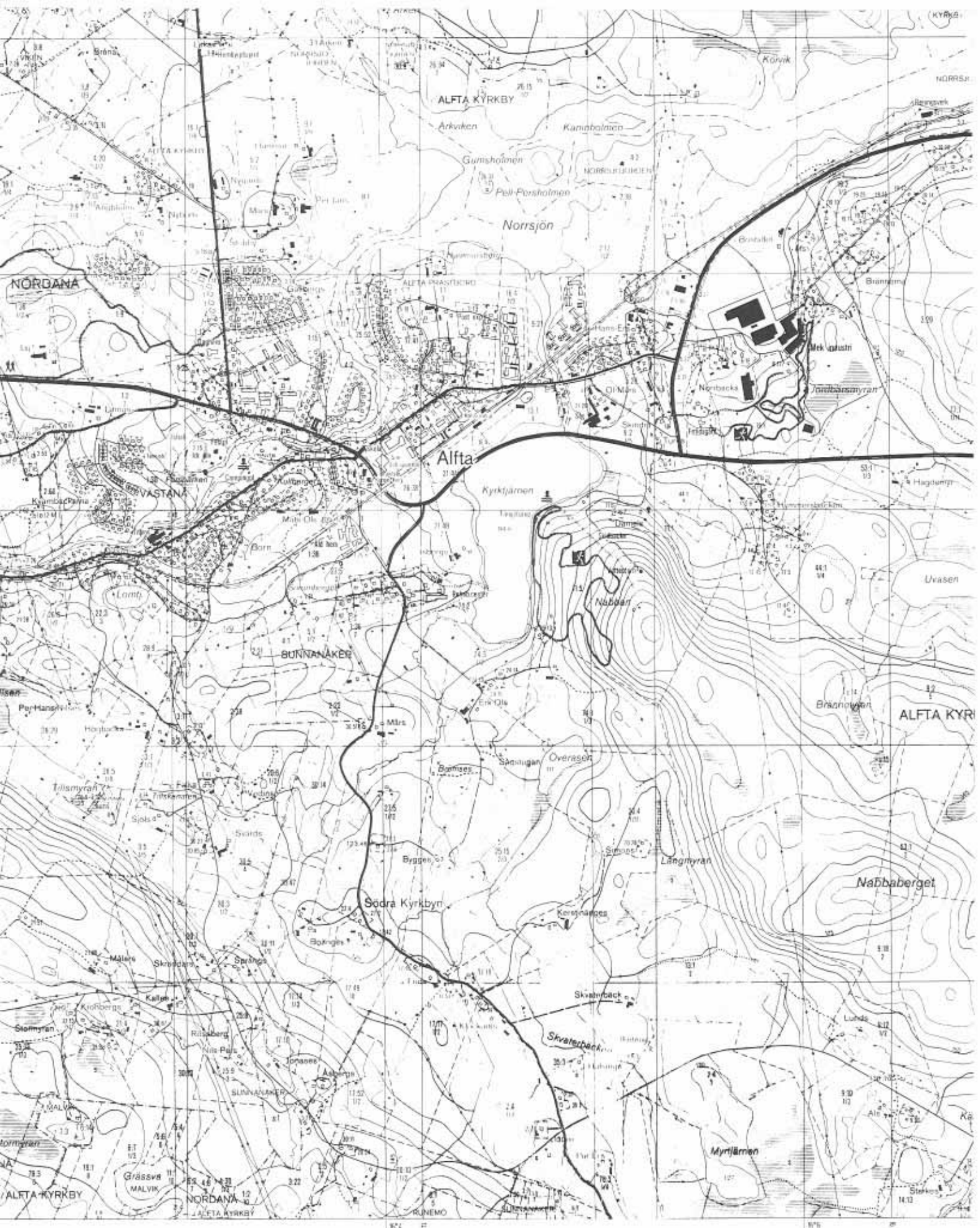
Det beslutades att:

"Kulturvårdprogrammets intentioner skall ligga till grund för samtliga nämnders och styrelser planering i de berörda miljöerna."

Detta är en klar markering av kulturvårdsfrågornas betydelse för den framtida kommunala planeringen. Kommunstyrelsen har tidigare betonat vikten av att alla känner sitt ansvar för att bevara vårt kulturarv för kommande generationer. Det räcker inte med att fastställa ett program, - det krävs också ett engagemang från samtliga kommunala instanser såväl som från fastighetsägarna.

Gunnar Sigurdsson
Kommunstyrelsens ordf

Anders Hedman
Planeringssekreterare

Karta visande tätorten Alfta och angränsande byar.

INLEDNING

Alfta är centralort i gamla Alfta kommun; d v s den östra delen av nuvarande Ovanåkers kommun. Samhället är beläget i Voxnans dalgång i en utpräglad jordbruks- och skogsbygd. Idag är skogsbruket och dess förädlingar tillsammans med tillverkning av skogsmaskiner Alftas huvudnäring. Tätorten har 1989 ca 2600 invånare.

Samhället har utvecklats från central kyrkby till ett service- och industrisamhälle. Hela samhället visar en kontinuitet som numera är ovanlig när industrier sprängts in i ytterområdena. Tätorten är idag ett av länets bäst bevarade samhällen från 1800-talets mitt och tiden kring sekelskiftet. Den äldre samhällsstrukturen är tydligt avläsbar även idag. Trots att många jordbruk nedlagts finns åkermark, mangårds- och ekonomibyggnader bevarade omgivna av industrier, nya bostadsområden, affärshus samt kommunala serviceanläggningar.